

*Aleksandra Čavoški, PhD**

TATJANA PAPIĆ

ODGOVORNOST MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA

Pravni fakultet Univerziteta Union,
Službeni glasnik, Beograd, 2019, 328 str.

Nedavno objavljivanje monografije o međunarodnoj odgovornosti međunarodnih organizacija značajno je obogatilo srpsku pravnu nauku u oblasti međunarodnog prava. Autorka Tatjana Papić u ovoj publikaciji izučava utvrđivanje, razvoj i primenu pravila međunarodnog prava koja uređuju posledice kršenja međunarodnih obaveza međunarodnih organizacija. Značaj ove teme u međunarodnom pravu je dalekosežan. Međunarodne organizacije su tokom vremena postale sve značajniji subjekti međunarodnog prava, koji svojim protivpravnim delovanjem mogu dovesti do kršenja pravila međunarodnog prava. Pored država kao najznačajnijih subjekata međunarodnog prava, međunarodne organizacije su s vremenom preuzele na sebe važna ovlašćenja i odgovornosti, na primer u oblasti zaštite ljudskih prava i održavanja međunarodne bezbednosti, te je pitanje njihove odgovornosti od posebnog značaja u međunarodnom pravu. Međutim, kao što autorka ističe, u vršenju ovih značajnih ovlašćenja međunarodne organizacije su s vremenom poljuljale poverenje država i građana, o čemu svedoče navodi o protivpravnom ponašanju pripadnika mirovnih misija UN na Haitiju, u Bosni i Hercegovini i Kongu.

Monografija predstavlja originalan doprinos srpskoj pravnoj nauci jer se po prvi put obrađuje tema koja do sada nije na sveobuhvatan i detaljan način izučavana. Ova publikacija objedinjuje kritičku analizu svih pravnih pitanja koja su neophodna za celovito sagledavanje međunarodne odgovornosti međunarodnih organizacija. Autorka razmatra ova pravna pitanja u svetlu Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija koje je uobličila Komisija za međunarodno pravo u cilju utvrđivanja zajedničkih pravila koja su opšte primenljiva na sve međunarodne orga-

* Senior Lecturer, Birmingham Law School, University of Birmingham, United Kingdom
e-mail: a.cavoski@bham.ac.uk

nizacije. Na samom početku autorka ukazuje na glavnu poteškoću u utvrđivanju odgovornosti međunarodnih organizacija koja upravo potiče iz raznolikosti međunarodnopravnih subjektiviteta međunarodnih organizacija, budući da svaka organizacija ima različito polje delovanja i nadležnosti. Dobar primer predstavlja Evopska unija, koju kao nadnacionalnu međunarodnu organizaciju karakteriše kako prenos značajnih suverenih nadležnosti država članica na Uniju, tako i atipična podela nadležnosti između organa EU.

Autorka je pokazala izuzetnu stručnost u analizi složenih pravnih pitanja u vezi sa međunarodnom odgovornošću međunarodnih organizacija, kao i odlično poznavanje ove materije. Od posebnog značaja je analiza dve pretpostavke za odgovornost međunarodnih organizacija. Imajući u vidu raznolikost mišljenja o postojanju primarnih pravila koja se primenjuju na međunarodne organizacije, autorka kritički razmatra neka od tih mišljenja kroz analizu konkretnih izvora međunarodnog javnog prava iz kojih izvire obaveze međunarodnih organizacija. Autorka takođe razmatra dva važna pitanja koja se odnose na kršenje međunarodnih pravila – da li kršenje unutrašnjih pravila organizacije može dovesti do međunarodne odgovornosti i kriterijume utvrđivanja kršenja međunarodne obaveze međunarodne organizacije. U vezi sa pitanjem pripisivosti pravnog akta međunarodnoj organizaciji, kao druge pretpostavke za odgovornost, autorka razmatra uslove pod kojima se jedan akt može smatrati aktom organizacije, što je u određenim slučajevima protivpravnog ponašanja ključan kamen spoticanja za utvrđivanje odgovornosti međunarodne organizacije. Dobar primer predstavljaju misije UN ili NATO-a gde se međunarodne organizacije oslanjaju na snage svojih članova u odsustvu sopstvenih snaga. Štaviše, autorka ukazuje na mogućnost višestrane pripisivosti određene protivpravne radnje, što može da uključuje pripisivost iste radnje međunarodnoj organizaciji i državama ili dvema ili nekolicini međunarodnih organizacija, čime se pitanje pripisivosti značajno usložnjava. U tom cilju, autorka analizira praksu vodećih međunarodnih organizacija u sprovođenju vojnih i mirovnih operacija, kao i praksu vodećih međunarodnih i regionalnih sudova o ovom pitanju i stavove država.

Od posebne važnosti za odgovornost međunarodnih organizacija predstavlja pitanje izvedene odgovornosti, što uključuje protivpravne radnje izvan okvira nezavisne odgovornosti međunarodnih organizacija. To svakako uključuje slučajeve gde odgovornost organizacija proističe iz njenog faktičkog delovanja u vezi s izvršenjem protivpravnog akta države ili druge organizacije. Međutim, autorka ističe da zbog prirode međunarodnih organizacija njihova odgovornost treba da uključuje slučajeve kada odgovornost međunarodne organizacije proističe iz normativnog delovanja organizacije ili članstva u nekoj drugoj međunarodnoj organizaciji. U

odnosu na ove potonje slučajeve odgovornosti, autorka je pokazala izuzetnu stručnost i poznavanje materije u razmatranju pravila koja je uobličila Komisija za međunarodno pravo. Iako ove novine otvaraju brojne izazove, autorka zaključuje da je Komisija, uključivanjem ovih novina o izvedenoj odgovornosti međunarodnih organizacija, odigrala značajnu ulogu u promeni konceptualnog okvira odgovornosti u međunarodnom pravu.

Pitanje odgovornosti međunarodnih organizacija prema Nacrtu članova o odgovornosti međunarodnih organizacija od posebne je važnosti za Evropsku uniju koja se značajno razlikuje od „klasičnih“ međunarodnih organizacija. Prenos nadležnosti u važnim oblastima delovanja sa država članica na organe EU, kao i poveravanje nadležnosti određenim agencijama EU, značajno usložnjava način saradnje u okviru Evropske unije i samim tim odgovornost EU za kršenje pravila međunarodnog prava. Stoga, pitanje pripisivosti protivpravnog akta organizaciji kao što je Evropska unija postaje mnogo problematičnije i zahteva detaljno razmatranje podle nadležnosti u okviru same organizacije. U odnosu na radnje izvršene u odsustvu ili zbog propusta međunarodne organizacije u slučaju upravljanja teritorijom, autorka razmatra dešavanja na političkoj sceni devedesetih godina kada je veliki broj međunarodnih organizacija, uključujući i EU, bio u ulozi administratora određene teritorije. Pitanje odgovornosti ovih organizacija je od posebnog značaja za teritoriju bivše Jugoslavije, na kojoj je EU imala značajnu ulogu u upravljanju i vršenju vlasti na određenim teritorijama. Dobar primer predstavljaju Uprava EU u Mostaru (*European Administration of Mostar* (EUAM)) i Misija EU na Kosovu (*European Union Rule of Law Mission in Kosovo* – EULEX).

Objavljivanje ove monografije predstavlja značajan doprinos daljem razvoju pravne misli u oblasti međunarodnog javnog prava. Autorka po prvi put obrađuje izazovnu, ali istovremeno i složenu materiju odgovornosti međunarodnih organizacija koja do sada nije na sveobuhvatan način razmatrana u našoj pravnoj javnosti. Autorka je lepim i odnegovanim pravnim jezikom i temeljitom stručnom pravnom analizom složenih pravnih pojmova u vezi sa međunarodnom odgovornošću međunarodnih organizacija započela razgovor o važnim pitanjima u međunarodnom javnom pravu koja zavređuju dalju analizu. Nadamo se da je ova monografija samo prva u nizu publikacija autorke o ovoj temi.

Pogledajte uvodno poglavlje na <http://www.pravnizapisi.rs/wp-content/uploads/2019/12/Tatjana-Papic-Odgovornost-uvod-p.pdf>

Dostavljeno Uredništvu: 10. novembra 2019. godine

Prihvaćeno za objavljivanje: 28. novembra 2019. godine